

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Usuris, & interesse, Pars II. de Cambiis, Pars III. de Censibus, Pars IV. de Societatibus Officiorum

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. VII. Romana pecuniaria de Benettis. De justificatione cambiorum jam solutorum, An fieri possit confessionem, aliaque adminicula, & alias quam per scripturam ipsarum litterarum, seu spacciorum, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74112](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74112)

vera, cum aliquo tamen æquivoce intellecta in dicta Romana Censu coram Dunozerro, quæ est in causa, de qua hoc eod. tit. disc. 16. In dicta siquidem prima decisione Manzandi, quæ est hujus conclusionis originaria & magistralis, agebatur de conventionem inita inter Capitulum S. Mariæ in Via¹³ lata, & quemdam affectuarium casalis, seu aliorum bonorum ejusdem capituli, ut in eventum in quem conductor, seu affectuarius prædictus pensiones statuto tempore non solveret, licitum esset Capitulo in ejus damnum capere summam æquivalentem ad cambium & recambium, Unde agebatur de faciendo transitum de uno contractu ad alterum, ac de una specie debiti ad aliam, quia dum ille erat debitor pro pensionibus, & sic pro debito non usurario, ita fiebat debitor pro cambio, & sic pro debito usurario, & à communiter contingentibus damnofo, & in hoc dicebam, quod bene id procederet ex dicta ratione credulitatis quam debitor habere potuit, quod creditor usurarius non esset sibi concessa facultate, quodque si scivisset, curasset celeri, ac prompta solutione hoc damnum evitare: sed hoc nil commune habet cum casu controverso quoniam in jure non habetur distinctio cambij limitati à cambio currenti, ita ut contingat dari dictam debiti transmutationem, seu transitum de una debiti specie ad alteram, sed unum & idem est cambium reale, à sicco solum contradistinctum, per quod de sui natura currit interesse eventuale resultans à valore aggij, & ab expensis provisionum ut in præcedentibus deductum habetur.

Limitatio autem dicti interesse, ob quam vulgò dicimus cambium limitatum, contradistinctum à currenti, non continet diversam naturam contractus, seu cambij, sed est quædam remissio, seu condonatio, quam creditor debitori facit de eo pluri, quod interesse prædictum importare posset, quia nempe eventualitas faceret, ut cambiorum intersuria ascenderent ad decem pro centenario, quæ integra creditor licite exigere posset, contentatur tamen ex eis remittere partem, solumque exigere ad quinque vel sex &c. juxta casum text. in l. pecunia 9. §. i. ff. de usuris, ubi explicite habetur licitum reputari pactum, ob quod creditor ex usuris alias licitis & debitis remittat debitori partem sub certa conditione, qua non impleta intendit exigere totum, cum in casu contraventionis nil illicitum fiat, neque aliqua debitori injuria inferatur, sed solum auferatur illud beneficium, quod creditor poterat non facere, ac alias non nisi sub ea conditione facere voluit, & sic non est neque poena, neque subjectio rigorosioribus usuris, seu transmutatio crediti de una specie ad alteram, sed solum subtractio beneficij, seu resolutio donationis ob non implementum juxta terminos text. in l. i. Cod. de condit. quæ sub mod., & habemus frequens in materia pensionis Ecclesiasticæ juxta casum, de quo apud Burrat dec. 528. & 617 & habemus proxim quotidianam; Frequenter enim pensionarii commiserantes Titularibus, desiderantes tamen punctualem solutionem illius ratæ, quæ convenitur, condonant pensionis partem, sub lege & conditione solvendi in ipsa die cuiuslibet cedentis termini, alias quod reductio habeatur pro non facta, sed integra pensio debeatur, & hic est casus; Unde propterea huius præcisi pacti validitatem & observantiam tanquam absolutam habuit Rota in Romana Cambij 14. Februarij 1658. coram Penting., cum qua processum fuit in dictis huius causæ decisionibus, atque ita passim practicatur, cum nulla videatur urgere ratio, quæ prohibeat.

Licet enim Curia Romana non admittat illa pacta rescissoria, quæ in Regno practicantur in contractibus censualibus, ut debitor deficiente à solutione fructuum, quos ibi tertias vocant, per duos vel tres terminos liceat rescindere contractum, ac repetere etiam sortem, ex ijs, quæ de hoc non semel habentur in sua materia sub tit. de Censibus, Nihilominus hoc provenit à Bulla Pij V. de censibus, per quam irritantur omnia pacta sortis repetitionem invito debitor inducentia, Sed cessante lege particulari, quæ id prohibeat, nil remanet prohibitivum, quoniam qui potest non donare, vel non remittere, prohibendus non est, donationem vel remissionem facere sub conditione certi implementi & non aliàs, quoties exinde usus fructus non resultet, neque aliquod illicitum à suffocato debitor extorqueatur.

Præterea quatenus ad prædictas duas ultimas oppositiones pertinet, mutationis scilicet personæ creditoris, ac transmutationis quantitatis cambiorum, neutra ipsarum percutiebat cambij substantiam, seu validitatem, quoniam si ab initio illud initum esset directè & immediatè cum hoc cessionario, seu commodatario absque aliqua limitatione, sed sub conventionem cambiorum currentium, absque dubio, data realitate cum requisitis Bullæ Pij, actus esset licitus, unde totus defectus consistit in deficiente voluntate debitoris mandantis, non autem in intrinseca infectione ipsius actus, quo posito, de plano resultat per contrariam voluntatem ipsiusmet debitoris hujusmodi defectum remanere sanatum, quoniam ex ijs quæ habentur in Romana pecuniaria pro Benettis discurs. seq. & in Ravennaten., seu Faventina Cambij discurs. 12. confessiones vel alia facta partium nullius operationis reputantur ad sanandum intrinsicum defectum resultantem à juris dispositione, supplendaque illa requisita, quæ lex desiderat pro tollenda usura, quam intrinsecè malam & illicitam, partium confessio, vel aliud factum reddere non potest validam & licitam, Secus autem in ijs, quæ non illicita nec prohibita, prætenduntur indebita ex deficiente voluntate contrahentis, quoniam istius diversa agnitio, vel declaratio hunc defectum tollere potest; Et hic erat casus, dum debitor integrum debitum jam agnoverat & solverat, atque præsens disputatio percutiebat solum reintegrationem illius ratæ solutæ, quam creditor anterior avocaverat.

ROMANA
P E C U N I A R I A
DE BENETTIS
P R O
B E N E T T I S
C U M
N I G R O N I S.

Causa decisus per Rotam pro Nigronis.

De justificatione cambiorum jam solutorum, An fieri possit per confessionem, aliaque adminicula, & aliàs quam scripturarum ipsarum litterarum, seu spacciatorum, quomodo & quando.

S. U. M.

S U M M A R I U M.

- 1 **F**Acti series.
- 2 Resolutio cause.
- 3 Quod ad justificationem cambiorum requiratur scriptura litterarum, & non attendantur libri creditoris, vel confessiones debitoris.
- 4 Solum in causa cambiorum, non data justificatione, imputatur ipso jure in sortem.
- 5 Scriptura, si non existit; potest aliunde ejus existentie probari.
- 6 Quando probatio requiratur magis exacta, & quando non, & quod non sit deferendum confessioni debitoris, & de ratione.
- 7 Confessio potius auget suspicionem.
- 8 Deferendum est tali confessioni, ubi concurrunt adminicula.
- 9 Recensentur adminicula, ex quibus deferendum est confessioni.
- 10 Quando dicatur agi potius de repetitione usurarum indebitè solutarum per viam repetitionis indebiti.
- 11 Ubi debitor susceptus in se onus cambiandi, debentur cambia, etiam sine spaccijs loco damnum, & interesse.

DISCURSUS VII.

DE anno 1627. Antonius Benettus dedit ad cambium limitatum novem pro quolibet centenario, & anno fratribus de Nigrone Bergomensibus in Urbe mercatoribus fundacalibus scut. 2700., in quo contractu continuatum fuit usque ad annum 1651. quando defuncto interim Antonio, cum ejus filijs & hæredibus, fortè pupillis, vel minoribus, eorumque administratoribus, prævia computorum solidatione super cambijs decursis & solutis, cum explicita debitorum confessione, quod recognovissent spaccia benè tenta per campforem ad id deputatum, & deventum est ad novam conventionem dupliciter innovativam, Primò quia cambia reducèta fuerunt ad sex pro centenario, Et secundo quod ipsi debitorum assumpserunt in se onus, & curam cambiandi, dum in prima id datum erat in mandatis ipsi creditori mediante campfore tunc deputato; Cum autem de anno 1665. Benetti pulsarent debitores ad restitutionem sortis, istis opponerentur de illius extinctione cum cambijs solutis ab anno 1627. ad 1651. stante quod non constabat de litteris, seu spaccijs eorum realitatem justificantibus, Hinc introducta causa coram A. C. seu Prælo deputato ab isto relaxatum fuit mandatum executivum, sed commissa per Signaturam causa appellationis in Rota coram Alberga-
² 20, cum clausula si quid exequendum, assumptaque disputatione super dubio ex ejusdem rescripti ventre resultantem, An mandatum esset exequendum, sub die 28. Januarij 1669. negativa prodijt resolutio pro rata, quam importarent cambia, quæ justificaretur soluta, & de quorum realitate per litteras, vel spaccia non constaret.

Resolutionis fundamentum fuit, quod juxta opinionem hodie in Rota & Curia receptissimam,
³ 3 juxta pluries firmata præsertim de c. 69. par. 9. rec. n. 27. & seqq. rejecta opinione contraria, quam late tuetur, ac verior probat Rovit. conf. 103. lib. 2. ubi eiteri, ad justificationem realitatis cambiorum necessaria est scriptura consistens in litteris, quas vulgò spaccia dicimus, saltem redditus, quas vocamus del ritorno, quæ præsupponunt illos

accessus, vulgò dell' andata, non autem attenduntur partium confessiones, vel creditoris libri & notula, quibuscumque pactis, & conventionibus non obstantibus, quoniam in materia suspecta de usura deferendum non est partium confessionibus & pactis, ob fraudes, quæ alias usuris fieri possent, cum suffocatus debitor ex eadem ratione, ob quam usuras promittit fateatur etiam ea, quæ fenerator affectat pro usurarum justificatione, ut frequenter etiam habetur in alijs hoc eod. tit. dum est principium hodie in Curia absolutum, atque hoc jure passim vivitur; Pariterque receptum & absolutum est alterum principium, de quo d. dec. 69. par. 9. & pluries sub tit. de usur præsertim in Savonen. & in Barren. disc. 12 & 17. quod solum in causam cambiorum, vel usurarum, non data legitima justificatione imputatur ipso jure in sortem, illamque extenuat, atque non intrant termini repetitionis indebiti juxta alteram opinionem in Curia reprobata, cum distinctione, de qua d. disc. 12. & 17. sub tit. de usur.

Non negabam ego scribens pro creditoribus dictas conclusiones, utpotè receptissimas, dum aliàs in Curia esset contra stimulum calcitrare, Dicebam tamen posse simul stare, spaccia realiter intercessisse, eaque tamen tractu temporis, stante solutione & computorum solidatione, neglecta & perempta, posse per alias probationis species justificari, ac etiam per adminicula, ut in specie dec. 70. n. 2. cum seq. par. 6. rec. Turr. in add. ad dec. 33. post ejus tract. de camb. lit. F. cum alijs de quibus discursu præcedenti, Et habemus generaliter in quacumque scripturarum specie etiam in publicis instrumentis, vel privilegijs, quod eorum tenor vel testes, seu alias justificari potest ex deductis in Aprutina jurisdictionis sub tit. de jurisdict. disc. 11. & sequens; nam aliud est scripturam esse necessariam, itaut ea non accedente, aliæ species probationis non attendantur, Aliud verò illam intervenisse, ejusque interventum, aliunde justificari, quod in eadem decisione Rotæ admittitur, sed dicitur desiderari aliquam meliorem probationem, vel ex libris correspondens, vel per testes qui litteras viderint, sive alias quam per libros & confessiones partium, itaut tollatur occasio fraudandi legem, ac exigendi cambia sicca non habentia realitatem requisitam ex Conf. fir. Pij V. undè propterea questio erat potius facti, quam juris, circa quam, certa & determinata regulari non potest, neque de facili judex redargui valet de injustitia, cum in ejus arbitrio positum sit an præsumptiva, seu conjecturalis probatio sit sufficiens necnè.

Pro meo tamen judicio, reflectendo etiam ad solam veritatem, resolutio nimium rigorosa visa est quodque probatio esset sufficiens quoniam non agebatur de probatione facienda debitore reluctantante, ac negante, aliudque ipsius debitoris factum non habente, nisi illud agnitionis debiti mediante solutione juxta casum, de quo disc. præced. cum tunc rectè intret ratio ponderata d. dec. 69. par. 9. rec. & pluries sub tit. de Usuris, quod scilicet debitor magis coactè, quam voluntariè usuras solvere dicitur, ne alias ad restitutionem sortis suffocetur; Sive quod sibi expediat ita cum diminutis solutionibus à debito se liberare, undè sciens & prudens ita ab dormitando creditorem simulat, ac dicat solvere in causam cambiorum, vel usurarum, in quibus terminis cadit difficultas, quæ non cadebat in præsentem, dum in hac facti specie confessio debitorum erat explicita super ipsis spaccijs, seu litteris, quod scilicet illas vidissent & recog-

recognovissent, undè casus erat diversus ab eo, de quo in *d. dec. 69.* & in alijs similibus.

Et quamvis etiam hæc ita explicita confessio sola & de per se non sufficeret, nè alias lex diceretur imposita potius verbis, quam rebus; cum callidus fenerator à suffocato debitore istam cautelam affectatè extorquere possit, Quinimò ut advertitur in *d. Savonen. sub tit. de usuris disc. 12.* ubi est sola, potius argumentum est malæ fidei, ac majoris calliditatis & depravati animi, reddendo ita inconvincibilem usuram, Ad instar illius captiosæ & fraudulentæ cautelæ, quam tutores & administratores ab inexpertis juvenibus extorquere solent mediante confessione consignationis librorum & scripturarum, quod scilicet apud peritum judicem, ubi dictæ confessionis, alia adminicula non concurrunt, potius comprobare debent suspicionem magis circumspicè procedendi; Ac etiam quia in materia usuraria dicta & facta partium attendenda non sunt, neque justificari possunt, atque licitas reddere usuras aliàs illicitas, Attamen id procedit ubi confessio est sola, secus autem concurrentibus adminiculis, ex quibus generaliter defertur confessionibus etiam in prohibitis, Ut habemus de confessione tutoris adminiculata præjudicante pupillo, confessione Prælati præjudicante Ecclesiæ, & frequentius de illa viri super recepta dote in fraudem prohibita donationis, cum similibus, ideoque pariter remanet quæstio potius facti quam juris, circa vim & efficaciam adminiculorum; Et in hoc juxta generalem regulam omnium conjecturalium, certa & determinata decisio, seu regula dari non potest, sed totum pendet à singulorum casuum particularibus circumstantijs prudentis judicis arbitrio discretè pensandis, præsertim attenda qualitate personarum, & an urgeat solum suspicio legis, vel etiam concurrat suspicio hominis & sic circa probitatem, vel improbitatem creditoris & simplicitatem, vel peritiam debitoris cum similibus, ex quibus resultat verisimile, vel inverisimile, quod in hac materia totum facit, ut frequenter sub titulo de dote in materia dotis confessata.

Applicando autem ad rem, nimium verisimilis videbatur ista confessio, nimisque urgentia pro meo judicio videbantur concurrere adminicula, præsertim verò tria efficacissima; Primò scilicet qualitas ipsorum debitorum, qui erant viri diligentissimi, & sagaces in ista cambiorum materia valde periti; Secundò, quia dicta confessio facta non fuit cum ipso principali creditore, qui pecuniam dederat, undè propterea obstare posset illa erubescencia, seu lex convenientiæ, quæ dari solet inter mercatores & negotiantes, sed fuit cum ejus filijs & hæredibus pupillis, vel minoribus, in quibus non cadebat suspicio calliditatis; Et tertio, quia in ipsis debitoribus non cadebat illa potissima ratio, quæ desuper considerari solet, timoris scilicet, nè alias à creditore suffocaretur ad restitutionem fortis, sed ita commoditatem haberet paulatim & cum diminutis solutionibus restituendi, quoniam si verè spaccia non intervenissent, cambia soluta ab anno 1627. ad 1651. ad rationem novem pro centenario jam exuberanter sortem extrinxisissent, undè propterea sagaces & diligentes debitores non neglexissent de satisfactione opponere, Neque dici potest, quod urgeret timor suffocationis, ob quem debitores inducuntur, quamvis in invitum ad faciendam pacta & confessiones præjudiciales.

His autem specialibus accedebant quoque plura adminicula generalia resultantia ex taciturnitate

debitorum vivente creditore informato, ut ponderatur in proposito præsumpta solutionis apud *Merlin. dec. 124. num. 23.*, Secundò, longævum silentium, Tertio, præsumptio quæ assistit solutioni voluntariæ & resistit indebito, ut in specie fructuum cambij solutorum *decis. 74. par. 10. rec. in fin. decis. 199. pauiter in fine, post Zacch. de oblig. cam.*, Et quartò, quod constabat de solutione pro certo tempore mercedis, cuiusdam Pagnino scripturali ab initio deputato ad retentionem scripturæ & girum cambiorum.

Ac etiam ponderabam, quod stante dicta novatione sequeretur de anno 1651. ob quam ex juris fictione censetur primum debitum solutum, atque alterum de novo initum, intrare videbatur distinctio, de qua in allegatis *Savonen. & Barep. sub tit. de usuris disc. 12. & 17. san. scilicet ageretur de probatione indebitæ solutionis usurarum ad effectum obtinendi liberationem à debito mediante imputatione ipso jure, aut ad effectum repetendi indebitum, & hoc secundo casu perfecta & concludens probatio indebiti requiratur, & non intrent ea, quæ circa imputationem firmantur *d. dec. 69. par. 9. recent.* cum ita non esset allegare imputationem pro liberatione ab ipso debito, in cujus causam cambia soluta fuerunt, sed velle repetere mediante retentione alterius debiti diversi, quod tunc videbatur continere acumen & advocatorum subtilitatem, dum attenda veritate erat idem debitum, ita solum novatum pro minorati ne usurarum, & pro transfusione oneris cambiandi in debitorem, quod in stricta juris censura importat quidem novationem, & successivè solutionem fictam & intellectualem, sed attenda naturali veritate erat idem debitum, quod continuabat.*

De cursu verò cambiorum à dicta novatione citra nulla fuit habita dubitatio, quamvis non constaret de realitate spacciorum, cum hodie receptissimum sit, ac extra controversiam, debitorem teneri ad cambia si non tanquam cambia, tanquam damna & interesse ob non initum mutuum ab eo susceptum, ut pluries alibi *hoc eod. tit.*, & in dicta hujus causæ decisione.

ROMANA CAMBIORUM DE SABELLIS

PRO

PRINCIPE SABELLO

CUM

HÆREDIBUS PETRI FRANCISCI BUSSI.

Discursus in congressu pro directione.

De cambiorum debito etiam absque spaccijs, eorumque justificatione loco damnorum & interesse, ob cambiandi onus assumptum per debitorem per seipsum, vel personam ab eo deputatum, & quando id procedat.

SUMMARIUM.

¹ *Facti series.*

² *Distinguitur contractus cambij, quot contractus, vel species sub se contineat, & de differentia inter unam speciem & alteram.*

3 *De.*